

BOEKBESPREKINGEN

A-C. VAN GYSEL, F. LALIÈRE, J. SAUVAGE en V. WYART, <i>Les libéralités</i> (S. Mosselmans)	1688
A-C. VAN GYSEL, F. LALIÈRE en V. WYART, <i>Les successions</i> (S. Mosselmans) ..	1688
J. LAENENS, D. SCHEERS, P. THIRIAR, S. RUTTEN en B. VANLERBERGHE, <i>Handboek gerechtelijk recht</i> (J. Werbrouck)	1692
P. DAUW en E. DAUW, <i>Burgerlijk procesrecht</i> (S. Mosselmans)	1693
R. PALMANS, T. LEYS en J. TOURY (eds.), <i>Openbaar domein in CROW</i> (M. Reynebeau)	1695
S. GEIREGAT, <i>Digitale en analoge verspreiding van auteurswerken en software</i> (J. Vanherpe)	1697
E. DIRIX, R. STEENNOT en H. VANHEES, <i>Ondernemingsrecht in hoofdlijnen</i> (S. Mosselmans)	1699
F. SWENNEN en T. WUYTS, <i>Beschermde personen in recht en praktijk</i> (S. Mosselmans)	1701
J. MAESCHALCK, A. VERMEERSCH en K. DE SAEDELEER (eds.), <i>Sportrecht</i> (F. Van den Abeele)	1702
D. VAN GERVEN, <i>Handboek Vennootschappen - Algemeen deel</i> (L. Van Gucht)	1703
S. SIMONTACCHI en U. STOSCHEK (eds.), <i>Guide to Global Real Estate Investment Trusts</i> (S. Demeyere)	1704
C. ARIËNS en M. SMILDE (eds.), <i>Portretten van het recht, 150 jaar NJV</i> (A. Coppens)	1707

FAMILIAAL VERMOGENSRECHT

A-C. VAN GYSEL, F. LALIÈRE, J. SAUVAGE en V. WYART, *Les libéralités* (Limal: Anthemis 2020), 552 p., €86,79.

A-C. VAN GYSEL, F. LALIÈRE en V. WYART, *Les successions* (Limal: Anthemis 2020), 458 p., €83,96.

Voorliggende volumes kaderen beide binnen een ruim opgezette collectie van de ULB die ertoe strekt zo alomvattend mogelijk het personenrecht, het relatierecht, het familierecht, het relatievermogensrecht en het familiaal vermogensrecht te dekken. Professor Alain-Charles Van Gysel (ULB) is sinds jaar en dag de voortrekker en bezieler van de omstandige collectie. In de loop der jaren wordt hij meer en meer bijgestaan door academici én advocaten (kantoorgenoten), die in zijn sporen treden.

Voor het personenrecht, althans voor een substantieel deel ervan, kan worden teruggegrepen naar het basiswerk van Nicole Gallus (ULB) omtrent de verhouding tussen de bio-ethiek en het recht (2013). Aansluitend is er het standaardwerk *Précis de droit des personnes et de la famille* van Alain-Charles Van Gysel (2013). Hierbij horen de onderdelen over afstamming, adoptie, ouderlijk gezag, voogdij en kinderalimentatie, maar evengoed een onderdeel over beschermde meerderjarige personen. Hun statuut is grondig hertekend bij wet van 17 maart 2013⁽¹⁾ die op 1 september 2014 in werking is getreden. Intussen⁽²⁾ zijn tal van aanpassingen doorgevoerd voornamelijk met het oog op vereenvoudiging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek betreffende de handelingsonbekwaamheid en van de Wet van 17 maart 2013. Diezelfde Wet van 21 december 2018 bracht ook wijzigingen onder meer inzake het afstammingsrecht, het naamrecht en kinderalimentatie. Tot actualisering van de volumes over het personen- en familierecht moet verder (onder meer) worden gewezen op een substantiële modernisering, informatisering en vereenvoudiging van de burgerlijke stand, mede ingevolge elektronische akten van de burgerlijke stand, de oprichting van een DABS en de (nieuwe) bevoegdheid van de ambtenaar van de burgerlijke stand voor verzoeken tot verandering van voornamen. De bedoelde modernisering, informatisering en vereenvoudiging van de burgerlijke stand kwam er bij wet van 18 juni 2018.⁽³⁾ De Wet van 18 juni 2018 bracht ook wijzigingen in het naamrecht, het nationaliteitsrecht en het adoptierecht. Bijkomend moet worden opgemerkt dat door de omzendbrief van 11 juli 2018 over de Wet van 18 juni 2018, waarbij de bevoegdheid inzake verandering van voornamen wordt overgedragen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand en de voorwaarden en de procedure ervan worden geregeld, meer toelichting wordt verschaft omtrent de bedoelde nieuwe bevoegdheid van de ambtenaar van de burgerlijke stand (BS 18 juli 2018).

Afzonderlijke volumes worden gewijd aan enerzijds *Le couple* (2018) en anderzijds

---

(1) Wet van 17 maart 2013 ‘tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid’ (BS 14 juni 2013).

(2) Meer precies bij wet van 21 december 2018 ‘houdende diverse bepalingen betreffende justitie’ (BS 31 december 2018).

(3) Wet van 18 juni 2018 ‘houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing’ (BS 2 juli 2018).

La famille (2018). De juridische omkadering van een koppel wordt vergeleken met een Russische pop of matroesjka: een holle houten pop tot overkapping van een reeks steeds kleinere in elkaar passende poppen. Het juridische gehalte van de tweerelatie gaande van een huwelijk onder een (huwelijksvermogensrechtelijk) gemeenschapsstelsel over een huwelijk met (een zuivere dan wel gecorrigeerde) scheiding van goederen en een wettelijke samenwoning naar een louter feitelijke partnerrelatie wordt alsmear meer beperkt tot de kern. Zeker op vermogensrechtelijk vlak verkeren feitelijke partners in het ijle. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in de veelvuldige rechtspraak omtrent de beoogde recuperatie van vermogensverschuivingen na de beëindiging van de relatie (Cass. 4 juni 2020, C.19.0371.N, waarbij het Hof van Cassatie terugkomt op Cass. 12 oktober 2018, C.18.0084.N). Paradoxaal is dat, daar waar een huwelijk onder een gemeenschapsstelsel als meest vergaande engagement kan doorgaan, na dergelijk huwelijk recuperatie van (grote maar evengoed kleine) vermogensverschuivingen als vanzelfsprekend wordt gelet op de vergoedingsrekeningen in de zin van de artikelen 1432-1438 OBW. Recuperatie van gebeurlijk substantiële vermogensverschuivingen na de beëindiging van een feitelijke partnerrelatie is, bij gebrek aan degelijke wettelijke basis, een veel moeizamer verhaal.

De praktische insteek van de collectie noopte Alain-Charles Van Gysel tevens een extra volume te coördineren omtrent het familieprocesrecht: *Le contentieux familial* (2017). Gelet op het geëigende karakter van de bijzondere rechtspleging van (gerechtelijke) vereffening-verdeling en de notariële context, past dienaangaande een (nog te verschijnen) afzonderlijk volume.

In diezelfde notariële context horen ook de thans voorliggende volumes over *Les libéralités* (2020) en *Les successions* (2020). Dit laatste volume is mede geschreven door Frédéric Lalière en Vincent Wyart. Voor het volume over *Les libéralités* is ook Jim Sauvage de auteursequipe komen vervoegen. Centraal, vooral bij het volume over *Les successions*, staan de recente wetten van 31 juli 2017 en 22 juli 2018,⁽⁴⁾ die hand in hand in werking zijn getreden op 1 september 2018. Er gelden weliswaar overgangsregels.

Krachtens de Wet van 31 juli 2017 wordt vooreerst de reserve van de ascendenten afgeschaft, met dien verstande dat er een onderhoudsvordering geldt (ten belope van maximum 1/4de van de nalatenschap) wanneer de ascendenten behoeftig zijn. Verder vermindert het voorbehouden erfdeel. De reserve wordt beperkt tot de helft van de nalatenschap, ongeacht het aantal kinderen, zodat een erflater met meerdere kinderen tijdens zijn leven over een groter deel van zijn vermogen kan beschikken. Nog verder wordt, in essentie, de reserve *in natura* vervangen door een reserve in waarde, terwijl de inkorting tevens in waarde plaatsvindt. Vroeger moesten de gegeven goederen in principe *in natura* naar de nalatenschap terugkeren, wat voor veel moeilijkheden zorgde. Nu kunnen de reservataire erfgenamen in beginsel enkel de waarde opeisen van de giften die hun reserve aantasten. In voorkomend geval kunnen zij niet de gegeven goederen zelf *in natura* terugvorderen. Bovendien wordt de mogelijkheid

---

(4) Wetten van 31 juli 2017 ‘tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse bepalingen ter zake’ (BS 3 september 2017) en 22 juli 2018 ‘tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en diverse andere bepalingen wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van de Wet van 31 juli 2017’ (BS 27 juli 2018).

ingevoerd om, naast punctuele erfovereenkomsten, een globale erfovereenkomst op te maken tussen ouders en alle erfgenamen in rechte neerdalende lijn.

De Wet van 22 juli 2018 moderniseert het huwelijksvermogensrecht. Het huwelijksvermogensrecht, waarvan de laatste grote hervorming gebeurde door de Wet van 14 juli 1976, bevatte immers verouderde en onvolkomen regelgeving. Zo was het statuut van verschillende goederen en rechten in het wettelijk stelsel onduidelijk, onvolledig of omstreden. Verder bood het wettelijk kader van het stelsel van scheiding van goederen geen aanknopingspunten voor echtgenoten die een zuivere scheiding van goederen wilden milderden, met alle problemen van dien. Ten slotte impliceerde de recente hervorming van het erfrecht door de Wet van 31 juli 2017 dat verder moest worden gezocht naar nieuwe evenwichten tussen de langstlevende echtgenoot, de kinderen en de andere familieleden. Vanuit deze vaststellingen werd de hervorming van het huwelijksvermogensrecht rond drie hoofddoelstellingen opgebouwd, met name (1) een verfijning van de regels van het wettelijk stelsel, (2) een betere wettelijke omkadering van het stelsel van scheiding van goederen en van de bedingen die de echtgenoten kunnen toevoegen en, (3) in het verlengde van het nieuwe erfrecht, een verderzetting van de zoektocht naar een meer evenwichtige positie van de langstlevende echtgenoot in het huwelijksvermogensrecht en het erfrecht. Het zijn voornamelijk de wijzigingen die de Wet van 22 juli 2018 brengt aan het erfrecht en meer precies het wettelijke erfrecht van de langstlevende echtgenoot, die zijn opgenomen in het volume *Les Successions*.

In lijn met de Wetten van 31 juli 2017 en 22 juli 2018 is een hercodificatie van het relatievermogensrecht en het familiaal vermogensrecht in het vooruitzicht gesteld. Bij Koninklijk Besluit zullen, in de vorm van een of meerdere onderverdelingen van boek 2 en 4 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, de relevante bepalingen van het Burgerlijk Wetboek of andere wetten inzake relatievermogensrecht en familiaal vermogensrecht, met inbegrip van diegene gewijzigd en ingevoegd door de Wetten van 31 juli 2017 en 22 juli 2018, worden gecodificeerd, evenals de bepalingen die hieraan uitdrukkelijk of stilzwijgend wijzigingen aanbrengen tot aan het tijdstip van de codificatie. Het beoogde KB kan: (1) de volgorde en de nummering van de te codificeren bepalingen veranderen en in het algemeen de teksten naar de vorm wijzigen, (2) de verwijzingen die voorkomen in de te codificeren bepalingen, met de nieuwe nummering overeenbrengen en (3) zonder afbreuk te doen aan de beginselen die in de te codificeren bepalingen zijn vervat, de redactie ervan wijzigen om ze onderling te doen overeenstemmen en eenheid in de terminologie te brengen. De codificatie zal de bestaande bepalingen vervangen en in werking treden op de dag van de wettelijke bekrachtiging. Bij Ministerieel Besluit van 24 augustus 2018 (*BS* 3 september 2018) is H el ene Casman aangewezen om de geplande hercodificatie te bewerkstelligen.

In die optiek is het wetsvoorstel houdende titel 3 van boek 2 ‘Relatievermogensrecht’ en boek 4 ‘Nalatenschappen, schenkingen en testamenten’ van het Burgerlijk Wetboek bij de Kamer van volksvertegenwoordigers neergelegd. Dit document van 379 bladzijden beoogt de invoering van de inhoud van titel 3 van boek 2 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek (het relatievermogensrecht, voorlopig beperkt tot het huwelijksvermogensrecht) en boek 4 (nalatenschappen, schenkingen en testamenten). Het beoogt niet de vervanging van de wetsbepalingen van deze materies. Het betreft een codificatie zonder inhoudelijke wijzigingen, waarmee het mogelijk wordt een

uniforme terminologie in te voeren. De artikelen die deel uitmaken van titel 3 van boek 2 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek worden genummerd vanaf artikel 2.3.1 tot 2.3.85. De artikelen 4.1 tot 4.264 vormen boek 4. Deze tekst zou in werking moeten treden op de eerste dag van de derde maand na die waarin hij wordt bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*.

Hoewel, zoals aangegeven, inhoudelijke ingrepen worden beperkt, zullen alleen al de terminologische aanpassingen en de hernummering van alle relevante bepalingen, de auteursequipe van en rond Alain-Charles Van Gysel tot een heruitgave van hun werken verplichten. De auteurs geven dit uitdrukkelijk aan bij hun inleiding, zij het met een ernstig voorbehoud: de hernummering zal niet alleen bron van vergissingen zijn, maar bovenal strijden met onze eeuwenoude traditie én een degradatie meebrengen van onze rechtswetenschap.

Hoe dan ook verdienen de auteurs alle lof voor hun puike werkzaamheden. Beide volumes zijn met enorme kennis van zaken geschreven en doorspekt met tal van leerrijke (soms historische) achtergrondinformatie en kritische bedenkingen, zoals bijvoorbeeld de passage over (het behoud van) het eigenhandig testament op bladzijden 201-202 van het volume *Les Libéralités* en de passage over de uitoonverdeeldheid-treding bij vrijwillige onverdeeldheden op bladzijden 374-378 van het volume *Les successions*. Het volume *Les Libéralités* bevat zes onderdelen: na een algemeen eerste deel over giften, volgt een tweede deel over schenkingen en een derde deel over testamenten. Een specifiek vierde deel wordt gewijd aan de giften tussen echtgenoten. Een vijfde deel behelst de erfovereenkomsten en een zesde en laatste deel (van de hand van Frédéric Lalière) wordt gewijd aan successieplanning (uiteraard mede vanuit fiscale hoek).

Het volume *Les successions* bevat zeven onderdelen: na een eerste basisonderdeel over de wettelijke devolutie, volgt een tweede verwijzingsonderdeel over giften en erfovereenkomsten. Nadien gaat het in een derde onderdeel over de reserve en inkorting en in een vierde onderdeel over de inbreng van giften. Een vijfde deel behelst het passief van de nalatenschap. Na een zesde deel over de erfovergang en de (vereffening-)verdeling van nalatenschapsvermogen, wordt afgesloten met een zevende deel over het overgangsrecht ingevolge de Wetten van 31 juli 2017 en 22 juli 2018.

Zoals de auteurs zelf (terecht) vooropstellen, is hun werk uiterst analytisch en pedagogisch opgebouwd. Heel wat cijfervoorbeelden, schema's en modellen zijn verwerkt. Hun doelpubliek bestaat niet alleen uit de studenten in de rechten en het notariaat, maar evenzeer uit de vele magistraten, notarissen en advocaten die de rechtstak van het familiaal vermogensrecht op een praktische wijze (verder) willen doorgronden. De auteurs bieden hen allen een zeer welgekomen complete gids.

Sven MOSSELMANS

GERECHTELIJK RECHT

J. LAENENS, D. SCHEERS, P. THIRIAR, S. RUTTEN en B. VANLERBERGHE, *Handboek gerechtelijk recht* (Antwerpen: Intersentia 2019), xxviii + 969 p., €185.

Met deze geüpdatete versie is het handboek gerechtelijk recht ondertussen aan zijn vijfde editie toe. De auteurssequipe bestaat – net zoals de vorige edities – uit gerespecteerde auteurs uit het Antwerpse, die allen zowel academisch als in de praktijk actief zijn. Wat dat laatste betreft, draagt het feit dat ze uit verschillende gelederen van de praktijkwereld komen (advocatuur en magistratuur) ongetwijfeld bij aan de kwaliteit van het werk. Hoewel de lay-out van het boek sterk verschilt van die van de voorgaande edities, blijven de diepgang, uitvoerigheid en helderheid een constante. Voorzien van een uitgebreide inhoudstafel vooraan en een geselecteerde bibliografie en trefwoordenregister achteraan, heeft dit boek (wederom) alles wat nodig is om het waarmerk van absoluut referentiewerk te verdienen (of beter: te behouden).

Zoals in de eerdere edities het geval was, bespreekt het boek inhoudelijk het volledige proces- én executierecht, waarbij de chronologische structuur van een proces wordt gehanteerd. Het eerste deel gaat in op de algemene beginselen van het gerechtelijk recht. Nadat eerst het wezen en de functie daarvan worden belicht, daaronder begrepen de fundamenten die het Belgisch burgerlijk procesrecht schragen (pp. 3-65), wordt uitgebreid stilgestaan bij de meest essentiële begrippen ('rechtsvordering', 'geschil', 'geding' en 'rechtsprekende handeling') (pp. 67-157) en de organisatie van het gerechtelijk apparaat (pp. 159-236). Vervolgens behandelt het tweede deel de (materiële en territoriale) bevoegdheid, de aanknopingspunten daarvoor en de incidenten die daarmee verband houden (pp. 237-352). Het derde, laatste en meest uitgebreide deel van het boek behandelt de rechtspleging in al haar facetten. Meer bepaald worden het procesverloop (pp. 355-539), de incidenten (pp. 541-561), het bewijsrecht (pp. 563-696) en de rechtsmiddelen (pp. 697-867) nauwgezet onder de loep genomen. Ook de gedwongen tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, de 'tanden van het recht', komt uitgebreid aan bod (pp. 869-951). Het mag duidelijk zijn: geen enkel aspect van het gerechtelijk recht, hoe technisch of in de marge ook, wordt onaangeroerd gelaten.

Zoals steeds laten de auteurs niet na hun eigen visie op het recht weer te geven, veeleer dan genoeg te nemen met een oplijsting van de bestaande visies. Bij wijze van voorbeeld mag worden verwezen naar de besprekingen van de taak van de rechter bij verstek (art. 806 Ger.W.) (pp. 416-422), alsook het gesleutel aan het gezag van gewijsde (art. 23 Ger.W.) (p. 155). Daarmee is evenwel niet gezegd dat alternatieve visies onderbelicht blijven. Wel integendeel: de schat aan verwijzingen naar rechtspraak (zowel hogere als 'lagere') en andere rechtsleer (zowel *pro* als *contra*) garanderen dat, mócht geen pasklaar antwoord worden gevonden in het handboek zelf, de gebruiker ervan onmiddellijk in de juiste richting wordt gestuurd voor verdere verdieping.

Zoals gekend, is het recht aan verandering onderhevig. Wie 'potpourri' hoort en een juridische achtergrond heeft, zal nooit meer denken aan luchtverfrissers, maar wel aan de wetgevende bezigheden van het Kabinet Geens. Daarbij werd het gerechtelijk recht sterk in de watten gelegd (of heeft het sterk in de klappen gedeeld, naargelang het perspectief). Plichtsgetroouw verwerken de auteurs in dit pareltje alle wijzigingen die naar aanleiding van de potpourri-wetten werden doorgevoerd. Daarbij brengen zij

het recht niet enkel zoals het is, maar geven zij ook weer hoe het ooit was. Dat stelt de lezer in staat te begrijpen waarom een bepaalde ingreep nodig was, en of die naar verwachting het beoogde gevolg zal teweegbrengen. Bijgehouden tot 30 september 2019, is dit werk dan ook volledig up-to-date.

Globaal genomen, lost de vijfde editie van het handboek gerechtelijk recht, net als zijn voorgangers, opnieuw volledig de verwachtingen in. Wie geen plaats meer heeft op de boekenplank, maakt best wat ruimte bij. Dit standaardwerk is een *must have* voor iedereen die betrokken is bij de rechtsbeoefening. De titel van het kunstwerk dat de kافت siert, doet de inhoud van het besproken boek niet alle eer aan. ‘*To be monumental*’ ware gepaster geweest dan het huidige ‘*To become monumental*’.

Jarich WERBROUCK

GERECHTELIJK RECHT

P. DAUW en E. DAUW, *Burgerlijk procesrecht* (Antwerpen: Intersentia 2020), xxxiv + 610 p., €95.

Voor mij ligt de vijfde editie van de door Paul Dauw, ditmaal met hulp van zijn dochter Elise Dauw, assistente procesrecht aan de UGent, in schematische boekvorm geboden heldere analyse van het burgerlijk procesrecht. Het vervolg van de intussen befaamde Potpourriwetgeving sinds de Potpourriwet V van 6 juli 2017 met focus op vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering (BS 24 juli 2017) en de Potpourriwet VI van 25 mei 2018 met focus op werklastermindering (BS 31 mei 2018) noopten, benevens tal van andere wetgeving, alweer tot een grondige herwerking van het handboek. De vorige editie dateert van 2018. Thans is de stof bijgehouden tot *medio* 2020.

De voorliggende editie kwam tot stand in volle coronatijd. De wetten, koninklijke besluiten en overige regelgeving die op het stuk van burgerlijk procesrecht in de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19 werden genomen, worden in dit handboek niet besproken. De lezer kan de integrale tekst van de specifieke wetgeving⁽⁵⁾ in een bijlage raadplegen. Deze regelgeving stuurt de behandeling van zaken voor de civiele rechtscollages in coronatijd. Zij verlengen gedurende een korte periode de verjaringstermijnen, de andere termijnen om een vordering in rechte in te stellen, de termijnen van rechtspleging en de termijnen om een rechtsmiddel aan te wenden. De bedoelde bijlage bevat geen andere regelgeving dan deze die op het stuk van burgerlijk procesrecht in de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19 werd genomen.

De opzet van het voorliggende boek is en blijft de lezer op een heldere wijze

---

(5) Wet van 30 april 2020 houdende diverse bepalingen inzake justitie en het notariaat in de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19 (BS 4 mei 2020), de Wet van 20 mei 2020 houdende diverse bepalingen inzake justitie in de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19 (BS 29 mei 2020), het Koninklijk Besluit nr. 2 van 9 april 2020 (BS 9 april 2020), het Koninklijk Besluit van 28 april 2020 (BS 28 april 2020) en het Koninklijk Besluit van 15 juni 2020 (BS 17 juni 2020).

doorheen de regels van het burgerlijk procesrecht te loodsen. De vele schema's zijn doorzichtige patronen, waardoor stelsels en procedures worden opengelegd en gevisualiseerd.

Het boek is eerst en vooral een werkinstrument voor de studenten rechtspraktijk. Het is in hoofdzaak voor hen geschreven. Het wil comfort bieden bij het verwerven van inzicht en bij het instuderen van de stof. Van deze studenten wordt verwacht dat zij na het behalen van hun professionele bachelor onmiddellijk inzetbaar zijn in hun eerste werkomgeving. Wetenschappelijke en rechtstheoretische beschouwingen zijn in dit boek niet terug te vinden. Het accent ligt op een technische, praktische en overzichtelijke analyse van de basisregels.

Het boek is ook nuttig voor de jonge en meer ervaren praktijkjurist. Op een toegankelijke wijze wordt het globale overzicht opnieuw voor de ogen gebracht. Het boek, en vooral zijn schema's, laten de meer ervaren jurist die de procesrechtelijke weg even moet zoeken, toe zijn vraag te positioneren. De weg naar de oplossing wordt hem aangereikt. De bestaande handboeken bieden meer nuances en ruime verwijzingen naar rechtspraak en rechtsleer die, precies om trouw te blijven aan zijn doelstelling, niet worden aangetroffen in dit boek. Het boek heeft niet dezelfde ambities. Het wil complementair zijn aan deze werken, die andere doelstellingen en benaderingswijzen hebben.

In die optiek doorlopen Paul en Elise Dauw in dertien delen het burgerlijk procesrecht. De auteurs starten met 'de weg naar het burgerlijk procesrecht', waarbij onder meer het gerechtelijk recht van het burgerlijk procesrecht wordt onderscheiden. Het burgerlijk procesrecht wordt hier gelijkgesteld met gerechtelijk privaatrecht. De auteurs vervolgen met 'het huis van het burgerlijk procesrecht', waarbij onder meer het veelzijdige karakter van dit rechtsdomein en een aantal *basics* zoals het recht op toegang tot de rechter worden blootgegeven. Deel III behelst de organisatie en de werking van het gerecht, gaande van de organen van de rechterlijke macht en de magistraten over diverse instanties waaronder de HRJ tot de balie en de gerechtsdeurwaarders. In deel IV gaat het over de geschillenbeslechting in drie niveaus: het materiële recht, de rechtsvordering en de vordering in rechte. Deel V omvat de bevoegdheid van de rechter. Deel VI beslaat 'de weg naar het vonnis' in diverse etappes. Dit is het langste deel met 19 hoofdstukken van in totaal ongeveer 125 bladzijden. De auteurs bespreken vervolgens het bewijsrecht in deel VII en de rechtsmiddelen in deel VIII. Deel IX is beperkt tot een loutere opsomming van enkele bijzondere rechtsplegingen. In Deel X wordt overgegaan naar het beslag en executierecht en vervolgens naar de invordering van onbetwiste geldschulden tussen professionelen en de collectieve schuldenregeling. In deel XI stippen de auteurs arbitrage aan. Deel XII bevat een korte bespreking van bemiddeling. In het laatste deel XIII gaat het beknopt over de collaboratieve onderhandelingen, zoals ingevoerd door de Potpourriwet VII (of Waterzooiwet) van 18 juni 2018 (BS 2 juli 2019), met inwerkingtreding op 1 januari 2019.

Zoals auteur Paul Dauw in het voorwoord van de eerste editie van het boek zelf aangeeft, dekt de vlag van het boek zijn lading! Het biedt een welgekomen overzicht met zeer dienstige wegwijzers voor de praktizijn van het burgerlijk procesrecht. Het siert auteur Paul Dauw doorheen het werk consequent de eenvoud te bewaren. Daarmee geeft auteur Paul Dauw, nu samen met zijn opvolgster Elise Dauw,

ongewild te kennen dat hij het burgerlijk procesrecht op bijzondere wijze beheerst en doorziet.

Sven MOSSELMANS

GOEDERENRECHT

R. PALMANS, T. LEYS en J. TOURY (eds.), *Openbaar domein in CROW* (Antwerpen: Intersentia 2019), xvi + 274 p., €90.

Het werk opent met een uitgebreide inleidende bijdrage van J. De Staercke over de finaliteit en totstandkoming van het openbaar domein. De auteur vangt aan met een uitgebreid historisch overzicht van het onderscheid tussen openbaar en privaats domein in de Belgische rechtsorde. In een tweede afdeling wordt de relevantie, eigenheid en evidentie van het domeingoederenrecht besproken. Bijzonder interessant in deze afdeling is het rechtsvergelijkend perspectief, waarbij niet alleen het Franse en Nederlandse recht worden besproken maar ook de Engelse *common law*. De derde afdeling behandelt het begrip ‘openbaar domein’ en het toepassingsgebied ervan. In de vierde en laatste afdeling van deze bijdrage wordt een handig overzicht gegeven van de samenstelling van het openbaar domein.

‘In en uit het openbaar domein’: met deze titel slaagt P. Jongbloet erin onze nieuwsgierigheid te wekken naar de inhoud van zijn bijdrage. De auteur gaat in op de vraag hoe een goed in het openbaar domein terecht komt en er desgevallend weer uit verdwijnt. In het kader van de affectatie worden de begrippen ‘affectatiebeslissing’, ‘overheidsbeslissing’ en ‘realisatiecriterium’ uitgebreid besproken. De auteur illustreert met duidelijke en voor de praktijk relevante voorbeelden op welke wijze aan de affectatie en realisatie vorm kan worden gegeven. Tot slot komt ook de desaffectatie kort aan bod.

In hun bijdrage ‘Het gebruik van het openbaar domein door particulieren’ onderzoeken T. Leys en V. Sagaert in hoeverre diverse zakelijke en persoonlijke vermogensrechten op openbare domeingoederen kunnen worden toegestaan voor private doeleinden. Erfdienstbaarheden, huur, erfpacht en opstal worden in dat verband uitgebreid besproken. Ook deze bijdrage wordt helder geïllustreerd met voorbeelden. De talrijke verwijzingen naar relevante rechtspraak maken het een vlot leesbare tekst, die wordt afgesloten met een helder besluit en een blik op de hervorming van het goederenrecht.

De bijdrage van landmeter-expert R. Palmans heeft, zoals de titel ‘Enkele praktische beschouwingen omtrent openbare domeingoederen’ laat uitschijnen, een zeer praktische insteek. Na de voorafgaande duiding volgt een poging tot inventarisatie van enkele domeingoederen met verwijzingen naar wetgeving en rechtspraak, evenals concrete voorbeelden die met duidelijke foto’s worden geïllustreerd. In een derde afdeling gaat de auteur uitgebreid in op de meest voorkomende rechten en plichten bij openbare domeingoederen. Ook in deze derde afdeling onderbouwt de auteur zijn uiteenzetting met talrijke praktijkvoorbeelden.

In het onderdeel ‘Waarde(ring) van domeingoederen en rechten toegekend op domeingoederen’ gaat K. Waterinckx vooreerst uitgebreid in op de opmaak van het

schattingsverslag bij onroerendgoedtransacties betreffende het overheidspatrimonium. Onder meer de inhoud van zo'n schattingsverslag en de schattingsmethodiek komen aan bod. Vervolgens worden diverse mogelijke aanleidingen voor het schattingsverslag besproken: verwerving en vervreemding van een onroerend goed, ruil, legaat of schenking en tot slot zakelijke of persoonlijke deelrechten. De bijdrage behandelt eveneens het onderscheid tussen de concepten 'waarde' en 'prijs', evenals enkele moeilijkheden die zich kunnen stellen bij de opmaak van een schattingsverslag, waaronder het bestaan van voorkooprechten. In een laatste afdeling kaart de auteur het gebrek aan uniformiteit tussen de verschillende overheden aan.

D. D'Hooghe en M. Van Den Langenberg gaan op zoek naar de meerwaarde van de rechtsfiguur 'openbaar domein'. Na een korte duiding van het begrip openbaar domein en een bespreking van het bijzondere rechtsregime, wordt ingegaan op de nadelen die verbonden zijn aan het openbaardomeinrecht. Bijzonder leerrijk is de beknopte doch heldere uiteenzetting van het Nederlandse model inzake overheidsgoederen. In de kern van hun bijdrage werken de auteurs een alternatief uit voor het huidige domeinrecht, met name een opheffing van het onderscheid tussen privaat en openbaar domein. Hierbij worden diverse rechtsfiguren aangehaald die de nodige garanties kunnen bieden ter bescherming van goederen met een openbare bestemming. Op het einde van de bijdrage wordt tevens nog de impact besproken van de hervorming van het goederenrecht.

Het boek *Openbaar domein* bevat bijdragen over de meest uiteenlopende aspecten van het leerstuk van het openbaar domein, allen geschreven door specialisten ter zake. Gekende en minder gekende twistpunten en onzekerheden inzake openbare domeingoederen worden aangehaald, becommentarieerd en waar nodig bekritiseerd. Af en toe krijgt de lezer misschien een déjà vu gevoel, omdat sommige elementen in meerdere bijdragen uitgebreid worden behandeld. De sporadische overlappingsen doen evenwel geen afbreuk aan de kwaliteit van het werk. De talrijke illustraties, zowel verwijzingen naar rechtspraak als concrete praktijkgevallen, maken van het werk bovendien een vlot leesbaar geheel. Het boek *Openbaar domein* is een toegankelijk en overzichtelijk werk waarin enorm veel facetten van het regime van het openbaar domein worden aangeraakt.

Maja REYNEBEAU

INTELLECTUEEL EIGENDOMSRECHT

S. GEIREGAT, *Digitale en analoge verspreiding van auteurswerken en software* (Antwerpen: Intersentia 2020), 3 volumes, 1400 p., €288.

- Vol. I. Analogie distributie en uitputting, xvi + 275 p., €90

- Vol. II. Digitale verspreiding, xiv + 349 p., €105

- Vol. III. Herverkoop van digitale werken door gebruikers, xvi + 512 p., €125

Met dit indrukwekkende drieluik brengt Simon Geiregat de herwerking van zijn doctoraat aan de Universiteit Gent over de uitputting van auteursrecht in een digitale omgeving tot een voortreffelijk einde. De grondigheid van deze 1400-pagina's tellende *tour de force* over de behandeling van 'tweedehands' digitale inhoud in de Belgische rechtsorde kan de geïnteresseerde lezer enkel met verstomming slaan.

Bij wijze van inleiding lijkt het nuttig om kort de context van de besproken boekenreeks te schetsen en deze te plaatsen binnen het bredere debat over de gepaste draagwijdte van auteursrecht in de informatiemaatschappij.

Elke auteur verkrijgt bij de creatie van een origineel werk zowel exclusieve vermogensrechten als bepaalde morele rechten. De vermogensrechten verschaffen de auteursrechthebbende een recht op exploitatie dat onder meer impliceert dat zij die materiële dragers van een bepaald werk willen verkopen of invoeren hiertoe de toestemming van de auteursrechthebbende(n) moeten verkrijgen. Op dit 'distributierecht' bestaat een reeks restrictief te interpreteren uitzonderingen, waaronder de zogenaamde 'uitputtingsleer'. Het principe van uitputting impliceert dat de rechthebbende zich niet kan verzetten tegen verdere verspreiding van een exemplaar van een werk eens het exemplaar in kwestie met zijn of haar toestemming in de handel is gebracht in de Europese Economische Ruimte (EER). In zo'n geval is het distributierecht als het ware opgebruikt, of nog 'uitgeput'. De uitputtingsleer speelt ook bij andere intellectuele rechten, zoals het merkenrecht en het octrooirecht. Steeds is de regel dat de houder van het intellectuele recht in kwestie niet langer kan optreden tegen de verdere verhandeling van een product waar een intellectueel recht op rust wanneer hij of zij toestemming gegeven heeft om dit product initieel te verhandelen binnen de EER en op die manier de economische waarde van het intellectuele recht gerealiseerd heeft.

De vraag naar de concrete draagwijdte van de uitputting van intellectuele rechten vormt sinds jaar en dag voer voor discussie. De digitalisering, die verregaande online verspreiding van beschermde werken mogelijk maakt, bracht en brengt talloze nieuwe uitdagingen met zich mee – ook voor de uitputtingsleer. Hiermee komen we bij het verhitte debat over de gepaste grens tussen de belangen van auteursrechthebbenden en gebruikers, dat in de gedigitaliseerde context van het auteursrecht niet zelden voor vuurwerk zorgt. Het besproken drieluik deinst hier niet voor terug en grijpt de digitale uitdaging met beide handen aan.

Volume I draagt als titel "Analoge Distributie en Uitputting". De focus van dit eerste boek ligt op de figuur van de uitputting van het exclusieve distributierecht van de auteursrechthebbende(n) in een analoge context. Het zwaartepunt van de analyse ligt bij het positieve recht zoals van toepassing in België, met terecht een bijzondere aandacht voor het EU-recht, alsook voor het Duitse recht, dat de uitputtingsleer in België inspireerde. Zes grondig onderbouwde inhoudelijke hoofdstukken, gevolgd

door een bondig besluit, voeren de lezer van de basisbegrippen van auteursrecht, over de grondslagen, voorwaarden en gevolgen van de uitputtingsleer, naar compacte doch ter zake doende observaties over de territoriale en al dan niet dwingende toepassing ervan.

Volume II, getiteld “Digitale Verspreiding”, benadert het onderwerp vanuit een alternatieve invalshoek. Het richt zich op de vraag hoe het privaatrecht digitale verspreidingsvormen behandelt en wat de mogelijkheden in dit kader zijn. Terwijl het eerste hoofdstuk een goederenrechtelijke bril opzet, focust hoofdstuk 2 op de behandeling van verspreiding via digitale kanalen door het auteursrecht en de naburige rechten. In hoofdstuk 3 brengt de auteur deze perspectieven samen in een weldoordachte verbintenisrechtelijke analyse van overeenkomsten over digitale verspreidingsvormen. De auteur maakt hierbij een onderscheid tussen de gebruikslicentie voor de verwerver van de (immateriële) digitale inhoud en de overeenkomst over de fysieke (materiële) levering van de inhoud in kwestie. Wanneer deze levering plaatsvindt met behulp van een materieel object (bv. een cd), is deze laatste een koop-verkoop-overeenkomst. Bij gebrek aan materieel object (bv. bij verkoop via het internet, zoals het geval is bij e-books), is volgens Geiregat sprake van een dienstenovereenkomst. Deze stelling is zonder twijfel opmerkelijk en origineel – en bovendien bijzonder secuur beargumenteerd.

Hoewel de eerste twee volumes van deze reeks reeds op zichzelf bijzonder verdienstelijk zijn, zit de echte meerwaarde van het werk van Geiregat in Volume III van de besproken reeks, “Herverkoop van Digitale Werken door Gebruikers”. In dit derde en laatste boek bouwt hij verder op de inzichten vergaard in de eerste twee volumes om een antwoord te bieden op de centrale vraag van zijn onderzoek: kan men digitale producten ‘tweedehands’ verder verkopen? De analyse valt uiteen in twee lijvige hoofdstukken, waarvan de ene het geldende recht bespreekt en het andere een normatieve houding aanneemt. De rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie over digitale uitputting wordt zorgvuldig doorgelicht en vakkundig gefileerd.

Als alternatief verdedigt de auteur een opmerkelijke denkpiste in de richting van een meer consumentgerichte aanpak. Geiregat poneert dat beperkingen op de overdracht van digitale inhoud na een eerste verhandeling ook zonder de uitputtingsleer kunnen worden tegengegaan. Hierbij grijpt de auteur terug naar het onderscheid tussen koop- en dienstenovereenkomsten zoals toegelicht in Volume II. Bij een levering met behulp van een materieel object is er geen twijfel: het auteursrecht is uitgeput en de verwerver heeft het recht het materiële object verder te verkopen. In het tweede, immateriële geval, zo gaat de redenering, zou de verwerver zijn *rechten* op de dienst in kwestie kunnen overdragen aan een derde, die zo toegang verkrijgt tot de digitale inhoud in kwestie mits de oorspronkelijke verwerver diezelfde toegang verliest. Eventuele beperkingen op overdracht in de gebruikslicentie verleend aan de oorspronkelijke verwerver zouden stoten op de EU-beginselen inzake het vrij verkeer van goederen of diensten, het recht op eigendom en/of het consumentenrecht, en aldus nietig zijn. Het recht op eigendom van de auteursrechthebbende zou zo moeten wijken.

De geïnformeerde lezer kan zich enkel aansluiten bij de lovende woorden en accolades verwoord in de voorwoorden van de drie volumes door, respectievelijk,

professoren Marie-Christine Janssens, Reinhard Steennot en Hendrik Vanhees. Zij prijzen terecht de vlotte schrijfstijl (die vermijdt dat het lezen van dit werk een ware uitputtingslag wordt), alsook het meticuleuze onderzoek dat aan het werk ten grondslag ligt.

De citaten aan het begin van elk hoofdstuk doen bij de auteur een voorliefde voor de klassieke talen vermoeden. Net zoals het goed begrip van deze talen een scrupuleuze wetenschappelijke blik vereist die elk woord als noodzakelijke bouwsteen nauwgezet van de juiste betekenis voorziet, zo ook behandelt de auteur de onderzoeksvraag die de focus uitmaakt van zijn onderzoek met passend oog voor detail. Bij de haarfijne (en, jawel, uitputtende) analyse van dit complex vraagstuk draait hij elke steen om.

De scherpe pen van de auteur vindt inderdaad zijn evenknie in de scherpzinnigheid van de juridische analyse. De voornaamste sterkte van het werk ligt evenwel in het intradisciplinaire karakter ervan. De auteur vermijdt de valstrik van een al te eenzijdige focus op het intellectuele eigendomsrecht en voegt hier met brio een verfrissend privaatrechtelijk perspectief aan toe.

Deze boekenreeks beantwoordt ongetwijfeld al uw vragen over digitale uitputting. De enige vraag die u nu nog zou mogen resten is dan ook de volgende: schaft u de analoge versie aan of kiest u eerder voor een digitaal exemplaar?

Jozefien VANHERPE

ONDERNEMINGSRECHT

E. DIRIX, R. STEENNOT en H. VANHEES, *Ondernemingsrecht in hoofdlijnen* (Antwerpen: Intersentia 2019), xviii + 562 p., €95.

Nagenoeg vijftienvintig jaar na de eerste editie (1986) en ongeveer vijf jaar na de vorige (tiende) editie (2014) bleek alweer een nieuwe editie van het voorliggende standaardwerk nodig. Geen andere rechtstak dan het ‘handels- en economisch recht’ dan wel het ‘ondernemingsrecht’ was de afgelopen legislatuur zozeer het voorwerp van nieuwe, veelal fundamentele wetgeving. Vandaar de intussen al elfde editie van dit klassieke handboek, waarin de auteurs een zo relevant overzicht bieden van het ondernemingsrecht ten behoeve van niet alleen de studenten maar evengoed de praktijkjuristen.

De kroon op het wetgevingswerk is de invoering van het Wetboek Economisch Recht. Talrijke vertrouwde wetten, zoals onder meer de Wet Marktpraktijken, de Mededingingswet, de Wet Betalingsdiensten, de Handelsagentschapwet en de Alleenverkoopwet vinden thans hun plaats in dit nieuwe wetboek onder een vernieuwde systematiek. Van belang voor het handboek is ook de opname van het recht van de intellectuele eigendom (met uitzondering van het Benelux merken- en modellenrecht) in Boek XI van het WER.

Op die manier werd het aloude Wetboek van Koophandel quasi volledig ontmanteld om nu definitief plaats te ruimen voor het Wetboek Economisch Recht. Als gevolg hiervan heeft de figuur van de koopman het veld moeten ruimen voor het meer

eigentijdse concept van de ondernemer. Consequent hebben de auteurs dan ook ervoor gekozen om de titel van het voorliggende werk aan te passen van ‘Handels- en economisch recht in hoofdlijnen’ (tiende editie) naar ‘Ondernemingsrecht in hoofdlijnen’ (elfde editie).

De afgelopen legislatuur was inderdaad bijzonder heftig. Geen onderdeel van het ondernemingsrecht wist eraan te ontkomen. De grootscheepse hervorming van het vennootschapsrecht werd weliswaar niet ingevoerd in het Wetboek Economisch Recht, maar kreeg vorm in het nieuwe Wetboek van vennootschappen en verenigingen. De oude Zeewet werd uit het Wetboek van Koophandel gehaald en eveneens vervangen door een nieuw Scheepvaartwetboek. De codificatiegedachte vindt men ook in het insolventierecht, waar de bestaande wetten op coherente wijze werden samengebracht in het Wetboek Economisch Recht als Boek XX ‘Insolventie’.

Van dit streven naar coherentie en verwatering dan wel opheffing van het onderscheid tussen burgerlijk recht en handelsrecht getuigt ook het nieuwe bewijsrecht, dat op geïntegreerde wijze de materie regelt in het Burgerlijk Wetboek. Het nieuwe bewijsrecht, dat neerligt in Boek 8 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek en op 1 november 2020 in werking is getreden, is verwerkt in het handboek.

Dezelfde benadering geldt voor de op 1 januari 2018 operationeel geworden Pandwet. Hierin wordt het onderscheid tussen burgerlijk pand en handelspand opgeheven. Voorts wordt het pand op de handelszaak onderworpen aan het gemeenrechtelijke regime.

Ook andere wetwijzigingen lieten de materie niet onaangeroerd, zo bijvoorbeeld inzake betalingsdiensten en merken. Een bijzondere vermelding verdient een wet van 4 april 2019 (tot wijziging van het Wetboek Economisch Recht) die ondernemingen (beter) moet beschermen tegen misbruik van economische onafhankelijkheid, onrechtmatige bedingen en oneerlijke handelspraktijken. Ook deze wet, die op 1 december 2020 in werking is getreden, is verwerkt in het handboek.

Niet alleen voormelde wetgeving maar tevens heel wat nieuwe Belgische en Europese rechtspraak, onder meer met betrekking tot het consumenten- en marktenpraktijkrecht, noodzaakten de voorliggende nieuwe editie. Met deze editie hoopt de auteur-sequipe de lezer te helpen bij het ontsluiten van het nieuwe ondernemingsrecht. De auteurs hebben aan hun beproefde concept niets gewijzigd, zij het dat de grondige herwerking van het boek een volledige hernummering heeft meegebracht. Zij drukken hoop uit dat het ondernemingsrecht nu voor langere tijd zijn definitieve vorm heeft gevonden, zodat hun boek voor de komende jaren een veilig kompas kan zijn voor de materie. Allicht hoopt de lezer, die inderdaad in dit boek een veilig kompas zal vinden, met hen mee.

Sven MOSSELMANS

PERSONENRECHT

F. SWENNEN en T. WUYTS, *Beschermde personen in recht en praktijk* (Brussel: Larcier 2020), 284 p., €65.

Met de wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie (BS 31 december 2018), die in werking is getreden op 1 maart 2019, corrigeert de wetgever zijn eerdere wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid (BS 14 juni 2013). Met die wet van 2013 hertekende de wetgever de regeling met betrekking tot wils- of handelingsonbekwame meerderjarigen en verving hij de oude beschermingsstatuten door een eenvormige beschermingsregeling.

Op die manier werkt de wetgever thans een aantal onvolkomenheden weg en vereenvoudigt hij de rechtspleging. Hij wil de toegankelijkheid voor rechtzoekenden vergroten en de werklast voor magistraten en griffiers verminderen. Voorts wil hij een stevige stap naar de digitalisering zetten.

De wetgever raakt daarbij niet aan de basisprincipes van de wet van 2013. Die blijven onverkort gelden en moeten in de praktijk (nog beter) worden toegepast. De bekwaamheid en autonomie van de beschermde persoon gaan voorop. De buitengerechtelijke bescherming, de zogenaamde ‘voorzorgvolmacht’ of ‘zorgvolmacht’, heeft als minder ingrijpende maatregel voorrang op de rechterlijke bescherming. Slechts wanneer en voor zover de wettelijke of buitengerechtelijke bescherming niet volstaat, kan een rechterlijke beschermingsmaatregel worden opgelegd. Deze laatste bestaat dan in de onbekwaamverklaring van de persoon om bepaalde handelingen in verband met de persoon en/of de goederen te verrichten. Indien (rechterlijke) bescherming zich opdringt, is zij zo beperkt mogelijk. Enkel voor die handelingen waarvoor een expliciete beslissing wordt genomen, is de beschermde persoon onbekwaam. Voor handelingen waarvoor geen expliciete beslissing voorhanden is, blijft de beschermde persoon bekwaam, gebeurlijk in combinatie met een buitengerechtelijke bescherming. De bescherming bestaat derhalve in hetzij een zorgvolmacht hetzij een onbekwaamverklaring hetzij een combinatie van beide.

In het voorliggende boek focust een aanzienlijke auteursequipe, onder leiding van Frederik Swennen en Tim Wuyts, in de eerste plaats op de toepassing in de praktijk van de in 2013 en 2018 bedoelde wettelijke bescherming van de meerderjarige kwetsbare personen. De auteurs bieden een overzicht van de vernieuwde rechterlijke bescherming en meer precies van (1) de bedoelde wils- of handelingsonbekwaamheid, (2) het bedoelde bewind, (3) het procedureverloop en (4) het centrale register van bescherming van de personen. Het is inderdaad de bedoeling van de wetgever om de volledige procedure inzake bescherming van meerderjarige onbekwamen elektronisch te maken. Hierop volgt een model van zorgvolmacht ‘plus’ tot concretisering van de vernieuwde buitengerechtelijke bescherming.

De auteursequipe vervolgt met een substantiële bespreking van de wetgeving tot bescherming van de persoon van de geesteszieke en meer precies de wet van 26 juni 1990 die intussen haar dertigste verjaardag nadert. Ondanks de ontelbare toepassingen ervan, rijzen er in de praktijk nog steeds heel wat moeilijkheden. De auteurs

nemen die onder de loep en besteden ruime aandacht, niet enkel aan de klassieke dwangopname in al zijn facetten, maar ook aan de problematiek van de minderjarigen in de psychiatrie.

Voor beide luiken tot bescherming van kwetsbare personen wordt een enigszins 'chronologische' bespreking geboden: de wetgeving, de toepassing ervan door de verschillende juridische actoren en de toepassing door hulpverleners. Voor incoherenties tussen recht en hulpverlening worden oplossingen naar huidig en (mogelijk) toekomstig recht geformuleerd. Die insteek vormt meteen de meerwaarde van het voorliggende boek, dat zeer dienstig is voor elkeen die in de praktijk als professional of vrijwilliger doende is met kwetsbare personen.

Sven MOSSELMANS

SPORTRECHT

J. MAESCHALCK, A. VERMEERSCH en K. DE SAEDELEER (eds.), *Sportrecht* (Brugge: die Keure 2019), 415 p., €70,75

Het sportrecht doorkruist tal van rechtstakken gaande van arbeids- en sociale zekerheidsrecht tot mededingings- en intellectueel eigendomsrecht om er maar enkele te noemen. In het snel uitdijend universum van het sportrecht biedt het boek *Sportrecht* gelukkig al enkele jaren wegwijs. Net zoals zijn voorgangers geeft de derde editie een broodnodige actuele stand van zaken (materie bijgewerkt tot 1 juli 2019). Een exhaustieve benadering wordt evenwel niet gepretendeerd. De focus ligt op het sportrecht *sensu stricto* waarbij beperkt een kijk wordt geboden op het sportrecht *sensu lato*.

Het eerste hoofdstuk introduceert het onderwerp aan de lezer, bakent het sportrecht af en gaat vervolgens kort in op de aansprakelijkheid in de sport, wedstrijdvervalsing en sport en gender. Het tweede hoofdstuk bespreekt de structuren, de bronnen en de procedures van het sportrecht. Uitgebreide aandacht wordt onder meer besteed aan de procedurele waarborgen van de interne geschillenbeslechting en de marginale toetsing door de rechter.

Het derde hoofdstuk gaat in op de onontkombare Europese context bij een bespreking van het sportrecht. Met name komt aan bod het recht op vrij verkeer, burgerschap en non-discriminatie en het mededingingsrecht. Ronkende namen als Bosman, Bernard, Deliège en Meca-Medina passeren hier de revue. Het vierde hoofdstuk betreft het statuut van de sporter waarbij de auteurs zowel de arbeidsrechtelijke, sociaalrechtelijke als fiscale aspecten bondig bespreken. Het vijfde hoofdstuk behandelt het contractuele luik. Verschillende clausules zoals de (fel besproken) optie, de opstapclausule en het gokverbod worden toegelicht alsmede het recht op afbeelding en het gegeven van sponsoring en tussenpersonen in de sport.

Het zesde hoofdstuk behandelt de preventie en bestrijding van doping. Tot slot biedt hoofdstuk zeven een bespreking van de onlosmakelijke link tussen media en sport waarbij wordt gefocust op de collectieve verkoop van uitzendrechten, de territoriale exclusiviteit en de evenementenlijstregeling.

Voormalig minister van Sport Philippe Muylers schreef in het voorwoord bij de editie van 2013 dat het boek een ‘*onmisbaar instrument voor inzicht en overzicht in de juridische dimensie van het Vlaamse sportlandschap*’ is. Deze conclusie blijft voor de derde editie van het boek meer dan terecht. Zowel voor de leek als voor de professional is het een helder geschreven houvast in een steeds complexer wordende materie.

Frederik VAN DEN ABEELE

VENNOOTSCHAPSRECHT

D. VAN GERVEN, *Handboek Vennootschappen - Algemeen deel* (Brussel: Larcier 2020), 1564 p., €297,50.

Na bijna 20 jaar achtte de wetgever de tijd rijp voor een herziening van het Wetboek van vennootschappen nu bepaalde delen van de materie verouderd bleken. In de wandelingen werd onder meer gefluisterd dat de vennootschappen met te veel waren en niet meer in concurrentie konden treden met andere, internationale vennootschapsvormen.

In plaats van het wetboek op de betrokken punten van een grondige update te voorzien, koos de wetgever ervoor om met een schone lei te starten en kwam hij op de proppen met een nagelnieuw Wetboek van vennootschappen en verenigingen. Hoewel het afscheid best zo kort mogelijk wordt gehouden, borrelde bij de wetgever na bijna 20 jaar toch een gevoel van heimwee op. Daarom zal het nieuwe Wetboek van vennootschappen en verenigingen slechts gefaseerd in werking treden. Met ingang van 1 januari 2024 zal het Wetboek van vennootschappen volledig tot het verleden behoren en zal het Wetboek van vennootschappen in de annalen van de Belgische vennootschapswetgeving worden opgenomen.

De invoering van een nieuw (vennootschaps)wetboek heeft tot gevolg dat de literatuur die de betrokken materie analyseert, ook een update verdient om relevant te blijven. Met zijn ‘Handboek Vennootschappen’ heeft Dirk Van Gerven ervoor gekozen om kort op de bal te spelen en snel in een update van ‘zijn’ handboek te voorzien. Het resultaat, en we overdrijven niet, mag er zijn.

Met zijn 1564 pagina’s vormt het vuistdikke boek een heldere analyse van de vennootschap in het algemeen. Dat betekent dat de auteur er concreet voor gekozen heeft om letterlijk het algemene kader van vennootschappen met en zonder rechtspersoonlijkheid te schetsen, maar geen specifieke analyse toe te spitsen op iedere specifieke vennootschapsvorm. Dergelijke benaderingswijze heeft als voordeel dat de auteur niet in herhaling valt wanneer hij de (zelfde) regelingen bij de verschillende vennootschapsvormen bespreekt, ook al werd het aantal vennootschapsvormen met de komst van het WVV grondig gereduceerd. Tegelijkertijd zorgt de auteur ervoor geen nuances te missen door telkens ook ruimschoots aandacht te besteden aan de eigenheden van ieder van de specifieke vennootschapsvormen, wat in één klap ook duidelijk maakt waar de gelijkenissen en de verschillpunten tussen de verschillende vennootschapsvormen zitten.

Dit handboek toont vooral in de praktijk haar bijzonder belang. De paragrafen zijn compact geschreven en puilen tegelijkertijd uit van de informatie. De auteur laat

daarbij niet na om juridische twistpunten in de rechtspraak en rechtsleer uitvoerig te beschrijven, waarna hij zelf ook nog eens standpunt inneemt. Dat zorgt ervoor dat het boek een dito uitvalsbasis is voor menig juridische opzoeking over het vennootschapsrecht in het algemeen. De practicus zal met een minimum aan zoekwerk het antwoord op net die ene exotische vraag terugvinden of zal door de uitgebreide uiteenzettingen over de verschillende standpunten bijvoorbeeld ook verweermiddelen vinden die gebruikt kunnen worden in de geschillen die hij/zij voorgeschoteld krijgt.

Ook de geïnteresseerde lezer die op zoek zou zijn naar meer diepgang, laat de auteur niet in de kou staan. De auteur snijdt ook een aantal minder voor de hand liggende onderwerpen aan die kaderen binnen het ruime vennootschapsrecht, zoals het hoofdstuk over overdracht van aandelen en het hoofdstuk over groepsvennootschappen. Daarnaast werden doorheen de tekst meerdere voetnoten (en dat zijn er niet minder dan 8391) met verwijzingen opgenomen naar andere literatuur waar de lezer zich bijkomend intellectueel kan verrijken.

Als ondertitel bij dit boek worden de woorden ‘Algemeen deel’ opgenomen, wat ondergetekende doet vermoeden dat er (hopelijk) ook een ‘Bijzonder deel’ volgt. Daarnaast worden in het Wetboek van vennootschappen en verenigingen ook het verenigings- en stichtingsrecht ondergebracht, daar waar die voorheen werden opgesplitst in bijzondere wetgeving. De auteur van dit boek heeft in het verleden al een ‘Handboek Stichtingen’ en een ‘Handboek Verenigingen’ geschreven. Ook deze werken verdienen ongetwijfeld een update. Als deze boeken verder gaan op het elan van het ‘Algemeen deel’ (en we twijfelen daar voor alle duidelijkheid niet aan), dan zijn ook die boeken ongetwijfeld iets om naar uit te kijken. Ik voeg ze dan ook nu graag toe aan mijn leeslijst.

Lander VAN GUCHT

VENNOOTSCHAPSRECHT

S. SIMONTACCHI en U. STOSCHEK (eds.), *Guide to Global Real Estate Investment Trusts* (Deventer: Wolters Kluwer 2019), lxx p. + paginerings per hoofdstuk, €280

In de omvangrijke *Guide to global real estate investment trusts* bespreekt een internationale auteursequipe, waarvan de meesten een link hebben met PwC, het regime van ‘real estate investments trusts’ (REITs) in hun nationale rechtsstelsel. Een REIT verschilt sterk van land tot land en kan algemeen worden omschreven als een vehikel dat specifiek dient om in vastgoed te investeren en een bijzondere (al dan niet wettelijke) regulering kent. Het boek zelf vermijdt een definitie van REIT, vermoedelijk omdat de nationale systemen zo sterk verschillen dat een alomvattende definitie toch weinigzeggend zou zijn. Alleen al op het vlak van rechtsvorm van de REIT zijn er talrijke mogelijkheden: een vennootschap, trust, partnerschap, contractuele of fiduciaire regeling. Toch zijn er enkele overkoepelende kenmerken. REITs worden beschouwd als een robuust investeringsinstrument waarvoor strenge normen gelden, zoals bijvoorbeeld op het vlak van hun schuldgraad.

Maar liefst 25 verschillende landen uit alle hoeken van de wereld komen in dit boek

uitgebreid aan bod. Een algemeen verslag synthetiseert hieruit de belangrijkste bevindingen, met verwijzing naar de verschillende landen. Elk verslag is opgebouwd volgens eenzelfde structuur, wat tot een maximale vergelijkbaarheid van de verschillende landen moet leiden. Eerst komt de achtergrond van de REIT in het nationale recht aan bod, om vervolgens de (ruim op te vatten) *regulatory* aspecten te belichten en ten slotte de fiscale aspecten, zowel op het vlak van de REIT zelf als op het vlak van de investeerder.

Het algemeen verslag (door S. Simontacchi) vertrekt vanuit de vaststelling dat er meer grensoverschrijdende investeringen in en door REITs gebeuren. Toch rijzen er hierbij vaak (praktische) problemen doordat REITs heel uiteenlopende juridische vormen kunnen aannemen en het vaak niet duidelijk is of een REIT al dan niet onder een belastingverdrag valt. Dit verslag stelt als doel een omvattende analyse te geven van de internationale REIT-regimes met bijzondere aandacht voor de toepassing van belastingverdragen. Simontacchi komt daarbij tot verschillende interessante vaststellingen, zoals dat sommige landen bij hun wettelijke regeling de nadruk leggen op het fiscaal aspect van de REITs, terwijl anderen vertrekken vanuit de vennootschapsrechtelijke regeling. Uitzonderlijk, zoals in Nederland, bestaat er zelfs geen wettelijk regime van de REITs. Simontacchi biedt in de paragraaf over de *regulatory* aspecten van de REITs een rechtsvergelijkend overzicht van de heel uiteenlopende vereisten waaraan REITs in de verschillende nationale rechtsstelsels moeten voldoen, mogelijks met financiële straffen of verlies van de REIT-status tot gevolg. Uitgebreid wordt verwezen naar de rechtsstelsels waar die verschillende mogelijke vereisten gelden en verschillende tabellen bieden een overzicht van hoe de vereisten per land zijn uitgewerkt. Zo kan u bijvoorbeeld terugvinden wat de vereisten voor investeerders zijn. Daaruit leren we dat naar Belgisch recht 30% publiek moet aangehouden worden, terwijl andere landen een maximaal aandeel per investeerder opleggen of zelfs een minimum aantal investeerders (p. 11). Dit laat ook toe om REITs in één oogopslag praktisch te vergelijken, zoals m.b.t. de vraag of de REIT beursgenoteerd is en hoeveel tijd die beursintroductie in een specifiek land ongeveer in beslag neemt. De bespreking van de verschillende fiscale regimes is gevat, en vereist dan ook een stevige fiscale voorkennis. Sommige REITs bieden een vrijstelling op het niveau van de vennootschap, andere op het niveau van dividendaftrek of voor bepaalde soorten inkomsten. Ook de verschillende fiscale regimes worden via een overzichtelijke tabel met elkaar vergeleken en over de verschillende rechtsstelsels heen kan worden vastgesteld dat dit er telkens toe leidt dat de inkomsten slechts één maal getaxeerd worden, doorgaans op het niveau van de investeerders. Simontacchi heeft ook oog voor (het gebrek aan) invloed van de Europese Unie op de taxatie. De beperkte invloed blijkt voornamelijk uit te gaan van de European Public Real Estate Association (EPRA). Ten slotte komen ook de belastingverdragen, in het bijzonder van de OESO, aan bod. Dit boek is niet bedoeld als een (internationale) inleiding tot REITs, maar vereist aanzienlijke voorkennis, bijvoorbeeld van een nationaal rechtsstelsel, om dit boek en zeker het algemeen verslag handig te kunnen gebruiken. De bijdrage per land is wel toegankelijk(er) voor personen met minder voorkennis aangezien daar meer ruimte is voor een gedetailleerde uitleg van bijvoorbeeld de verschillende fiscale aspecten binnen het nationale stelsel.

Als voorbeeld van een van de 25 bijdragen over een nationaal rechtsstelsel lichten

we er het hoofdstuk over België uit. Aangezien weinig gepubliceerd wordt over de gereglementeerde vastgoedvennootschappen (GVV's) (de voormalige vastgoedbevak) en het gereglementeerd vastgoedbeleggingsfonds (GVBF / FIIS) is deze bijdrage een belangrijke bron in dit specifieke domein van het Belgische recht, zelfs voor iemand voor wie het rechtsvergelijkende aspect van dit boek er niet toe doet. De bijdrage focust op de GVV's. De auteurs vangen aan met een beschrijving van de wetgeschiedenis, met telkens verwijzing naar de relevante wetgeving (waarbij de Wet van 2 mei 2019 als laatste is opgenomen) en de internationale context. Bij de *regulatory* aspecten komen achtereenvolgens aan bod: de vennootschapsvorm (nl. naamloze vennootschap), de regulerende overheid (nl. FSMA), de verschillende wettelijke en reglementaire bronnen, specifieke verplichtingen in het kader van een beursnotering, de vergunningsprocedures, en (uitgebreid) allerlei vereisten en beperkingen (bv. qua investering, kapitaal, verslaggeving en boekhouding). Vervolgens komt de fiscaliteit op het niveau van de GVV gevat, maar volledig aan bod, met aandacht voor de vennootschapsbelasting (i.h.b. de belastbare basis en welke belastingen al dan niet een aftrekbare kost vormen), btw, voorheffingen, andere belastingen en sancties (waar geen verschil bestaat met andere taxeerbare entiteiten). Bij de fiscaliteit op het niveau van de investeerder bestaat een onderscheid tussen de institutionele investeerders en particuliere investeerders. Ten slotte volgt een korte bespreking van belastingverdragen en de taxatie van buitenlandse REITs.

Het boek is in de eerste plaats beschrijvend bedoeld, en spreekt geen oordeel uit over de verschillende rechtsstelsels t.o.v. elkaar, noch over een mogelijk 'ideaal' REIT-regime. Evenmin doen de auteurs (of toch alvast die van de Belgische bijdrage) suggesties tot aanpassing van de actuele regelgeving. Dit neemt niet weg dat dit boek een stevige basis kan bieden voor een meer normatieve insteek.

De voorliggende editie is al de negende van dit boek. De vorige editie dateert pas van 2018 en omwille van de omvangrijke rechtsvergelijkende studie van 25 stelsels zal ook deze editie onvermijdelijk snel (minstens gedeeltelijk) gedateerd raken. Voor 2021 staat alvast een nieuwe editie gepland. Praktisch minpuntje is dat het boek wat moeilijker hanteerbaar is omdat de paginanummering niet doorloopt, maar opnieuw begint bij elk hoofdstuk.

REITs vormen in de praktijk een niche onderwerp (mogelijks ook omwille van de ontwikkeling van verschillende rechtsdomeinen), maar iemand die zich hierop toelegt, zal ongetwijfeld zijn hart kunnen ophalen aan de hand van dit boek. Dankzij de identieke structuur van de verschillende bijdragen, kunnen de nationale rechtsstelsels eenvoudig met elkaar worden vergeleken. Wie een REIT wil opzetten of erin wil investeren en nog twijfelt in welk rechtsstelsel dit best gebeurt, lijkt niet om dit boek heen te kunnen.

Siel DEMEYERE

VARIA

C. ARIËNS en M. SMILDE (eds.), *Portretten van het recht, 150 jaar NJV* (Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer 2020), 180 p., €22,94.

Covid-19 oblige. Geen jaarcongres ter gelegenheid van de 150ste verjaardag van de Nederlandse Juristenvereniging in 2020, wel een verzorgde gelegenheidspublicatie waarin vijftig Nederlandse juristen de lezer een blik gunnen in hun professionele leefwereld. Sommigen genieten bekendheid tot in Vlaanderen, van anderen heeft u beslist nog nooit gehoord. Waarom gingen zij rechten studeren? Hoe verdienen zij nadien hun brood annex sporen? Wat bezielde hen toen zij op een bepaalde dag voor een duobaan als muzikant, historicus, tandarts of judoka opteerden? Of het recht nu een vak is, een vluchtheuvel, een uit de hand gelopen hobby dan wel een onbereikbare queeste naar gerechtigheid, iedere geïnterviewde heeft daar een eigengereide mening over. Er duiken dan ook vreemde vogels op in het boek: dwarskoppen, fantasten en dagdromers, maar ook onvermoeibare bruggenbouwers met een grote maatschappelijke bevlogenheid, moedige wereldverbeteraars, nobele zielen en begenadigde kunstenaars.

Allen zijn het roerend eens dat de rechtenstudie ‘pokkesaai’ is, maar de praktijk grenzeloze creativiteit toelaat. Recht om het onrecht uit de wereld te bannen, maar ook recht als rustbrengende factor. Zonder functionerend rechtssysteem is economische of sociale ontwikkeling immers niet mogelijk. Jurist-journalist Jort Kelder, die overigens niet hoog oploopt met “confrères” die hun aanzien rechtvaardigen met gepeperde rekeningen op geschept papier, drukt het uit als volgt: *“Pas in de bloederige praktijk van het leven stuit je op situaties waarin juristen als oliemannetjes de haperende maatschappelijke motor weer aan de praat moeten krijgen”*. Recht is ook taal en met dat gereedschap gaan de juristen de grenzen van het woord aftasten. Niet toevallig was Bordewijk advocaat van beroep.

Voor ons is het nog vijftien jaar wachten alvorens de Vlaamse Juristenvereniging de kaap van anderhalve eeuw bereikt. Hopelijk is de wereld tegen die tijd volledig virusvrij en kan het jubileum met gepaste luister gevierd worden. Een portrettenboek als dit hoort er dan zeker bij.

Alain COPPENS